



ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

РІШЕННЯ

від 28 квітня 2021 року

№ 78/10

щодо проекту Закону про внесення змін до Земельного кодексу України та інших законодавчих актів щодо скасування інституту права постійного користування земельними ділянками (реєстр. № 5385)

Комітет з питань екологічної політики та природокористування, відповідно до предметів відання, розглянув проект Закону про внесення змін до Земельного кодексу України та інших законодавчих актів щодо скасування інституту права постійного користування земельними ділянками (реєстр. № 5385 від 15.04.2021 р.), поданий народними депутатами України Литвиненком С.А., Чорноморовим А.О., Чернявським С.М., іншими народними депутатами, та відзначає наступне.

Метою законопроекту, як зазначено у пояснювальній записці, є трансформація права постійного користування землею у сучасні правові титули, які б надавали можливість більш ефективного використання земельних ресурсів.

Законопроектом передбачені зміни до кодексів та законів, зокрема, Земельного кодексу України, Водного кодексу України, Лісового кодексу України, законів України «Про природно-заповідний фонд України», «Про благоустрій населених пунктів» щодо скасування права постійного користування землею та закріплення права на земельні ділянки державної та комунальної власності на праві оперативного управління земельними ділянками державної та комунальної власності або праві господарського відання.

Визначення таких прав представлені у новій статті 91¹ Земельного кодексу:

право господарського відання земельною ділянкою - це право володіння, користування, розпорядження земельною ділянкою, яка перебуває у державній або комунальній власності, без встановлення строку;

право оперативного управління земельною ділянкою - це право володіння, користування, розпорядження земельною ділянкою, яка перебуває у державній

або комунальній власності, для здійснення некомерційної господарської діяльності, без встановлення строку.

Згідно змін, право оперативного управління земельними ділянками державної та комунальної власності можуть набувати:

- а) органи державної влади;
- б) органи місцевого самоврядування;
- в) державні та комунальні установи та заклади, які здійснюють некомерційну діяльність.

Право господарського відання щодо земельних ділянок державної та комунальної власності можуть набувати:

- а) державні підприємства;
- б) комунальні підприємства;
- в) публічне акціонерне товариство залізничного транспорту загального користування, утворене відповідно до Закону України «Про особливості утворення публічного акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування»;
- г) оператор газотранспортної системи та оператор системи передачі.

Здійснюючи право оперативного управління, господарського відання щодо земельних ділянок, суб'єкт такого права володіє, користується та розпоряджається земельними ділянками в обсязі, визначеному статтею 90 цього Кодексу, з такими особливостями:

а) відчуження, застава земельних ділянок здійснюється за погодженням з органами виконавчої влади, місцевого самоврядування, до сфери управління якого належить відповідний суб'єкт;

б) земельні ділянки, які використовуються на праві оперативного управління, а також земельні ділянки лісогосподарського призначення, природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення не можуть бути відчужені, передані у заставу, на них не може бути звернене стягнення;

в) земельні ділянки не можуть бути предметом міни, дарування, інших форм відчуження, крім купівлі-продажу;

г) земельні ділянки можуть бути відчужені або передані в заставу лише у разі, якщо таке право набуто відповідно до підпункту «б» частини першої цієї статті, а також у випадку відчуження або застави будівель, споруд, інших об'єктів нерухомого майна, які розташовані на таких земельних ділянках;

г) земельні ділянки не можуть бути передані у користування за іншими договорами, ніж договір оренди землі (крім встановлення земельних сервітутів);

Відчуження прав оперативного управління, господарського відання щодо земельних ділянок не допускається.

Комітет звертає увагу, що у передбаченій законопроектом новій статті 91³ Земельного кодексу України не враховано питання:

недопущення відчуження земельних ділянок водного фонду, зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, суб'єктами прав оперативного управління та господарського відання щодо цих земельних ділянок;

необхідності врегулювання питань недопущення відчуження у визначених випадках не лише земельних ділянок, але і прав на них, оскільки ці поняття Земельним кодексом України розмежовані. Зазначене стосується, зокрема, земельних ділянок природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення.

Комітет зауважує, що окрім скасування постійного права користування, змінами до законопроекту пропонується у Лісовому кодексі України слова «земельна лісова ділянка» замінити словами «земельна ділянка лісогосподарського призначення» у відповідних відмінках. Термін «земельна лісова ділянка» вилучається зі статті 1 Лісового кодексу, натомість не пропонується визначення «земельна ділянка лісогосподарського призначення».

Згідно чинної статті 1 Лісового кодексу земельна ділянка лісового фонду може надаватися або вилучатися у землекористувача чи власника земельної ділянки для ведення лісового господарства або інших суспільних потреб відповідно до земельного законодавства.

Відповідно до статті 5 Лісового кодексу до земель лісогосподарського призначення належать лісові землі, на яких розташовані лісові ділянки, та нелісові землі, зайняті сільськогосподарськими угіддями, водами й болотами, спорудами, комунікаціями, малопродуктивними землями тощо, які надані в установленому порядку та використовуються для потреб лісового господарства.

Виходячи з вищезазначеного та враховуючи зміни до законопроекту, можна дійти висновку, що ведення лісового господарства буде відбуватися без можливості розширення площі земель для ведення господарства.

Згідно змін до статті 144 Земельного кодексу у разі неусунення порушення земельного законодавства у 30-денний строк орган державного контролю за використанням та охороною земель або орган державного контролю за охороною довкілля звертаються до суду з позовом про:

розірвання договору оренди, емфітевзису, суперфіцію земельної ділянки або договору про встановлення земельного сервітуту;

припинення права оперативного управління, господарського відання щодо земельної ділянки.

Однак, чинним законодавством визначено компетенцію центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Запропоновані зміни статті 144 Земельного кодексу не дозволять центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, у сфері охорони навколишнього природного середовища реалізувати свої повноваження.

За інформацією Державного агентства лісових ресурсів України, закріплення земельних ділянок лісогосподарського призначення державної та комунальної власності за державними та комунальними підприємствами на праві господарського відання може призвести до знищення лісів, вилучення з

державної та комунальної власності земель лісогосподарського призначення при здійсненні господарської діяльності (попри запропоновані проектом Закону умови щодо неможливості відчуження, передачі у заставу, звернення стягнення).

Усі ліси на території України, незалежно від того, на землях яких категорій за основним цільовим призначенням вони зростають, та незалежно від права власності на них, становлять лісовий фонд України і перебувають під охороною держави. Переважна більшість лісів перебуває у державній власності.

За інформацією Держлісагентства, у процесі розмежування земель до комунальної власності можуть бути віднесені близько 1,3 млн га (13%) земельних ділянок лісогосподарського призначення, що знаходяться у постійному користуванні комунальних підприємств, підпорядкованих органам місцевого самоврядування.

В Україні історично сформована ситуація з закріпленням державних лісів за численними постійними лісокористувачами (для ведення лісового господарства ліси надані в постійне користування підприємствам, установам і організаціям кількох десятків міністерств і відомств). За відомчим підпорядкуванням, найбільша площа лісових земель (близько 73%) перебуває у користуванні лісогосподарських підприємств, які координуються Держлісагентством.

На думку Державного агентства лісових ресурсів України доцільно залишити право постійного користування земельними ділянками лісогосподарського призначення державної та комунальної власності.

Враховуючи викладене, Комітет в и р і ш и в:

1. Рекомендувати Комітету з питань аграрної та земельної політики внести на розгляд Верховної Ради України пропозицію про повернення суб'єкту права законодавчої ініціативи на доопрацювання проекту Закону про внесення змін до Земельного кодексу України та інших законодавчих актів щодо скасування інституту права постійного користування земельними ділянками (реєстр. № 5385 від 15.04.2021 р.), поданий народними депутатами України Литвиненком С.А., Чорноморовим А.О., Чернявським С.М., іншими народними депутатами.

2. Рішення направити до Комітету з питань аграрної та земельної політики.

Голова Комітету

О. БОНДАРЕНКО